

15.05.2023

Broget flok af oppositionspartier vil næppe forbedre Tyrkiets forhold til Europa

Europa skal ikke forvente at vågne op til et helt nyt Tyrkiet efter valget – uagtet om præsidenten hedder Erdogan eller Kılıçdaroğlu.

Skrevet af

Rasmus Egmont Foss

📞 +4561106288

✉️ rasmus@thinkeuropa.dk

Mads Jedzini

📞 +45 71 74 45 42

✉️ mads@thinkeuropa.dk

Lykkes den forenede tyrkiske opposition og dens leder Kemal Kılıçdaroğlu med at vælte præsident Recep Tayyip Erdogan ved valget d. 14. maj, vil håbet om et bedre forhold til Europa vækkes på ny.

Bejlerne til magten har lovet at lindre det skrantende forhold til EU og vil først og fremmest tilbagerulle den centralisering af magt, som Erdogan har gennemført i sine 20 år som landets leder.

Alligevel kan vi næppe forvente en hastig forbrødring mellem Tyrkiet og Europa. Løfterne om forsoning vil stå overfor en sej politisk virkelighed, der meget vel kan hæmme Kılıçdaroğlus ambitioner efter en potentiel valgsejr.

Hvad oppositionen reelt kan enes om udover at genoplive demokratiet, står hen i det uvisse. De seks partier, der udgør den såkaldte 'nationsalliance', spænder over hele det politiske spektrum: fra sekulære socialdemokrater til nationalister og islamister.

Det umage sammenhold udspringer snarere af, hvad de vil strides imod, end hvad de kæmper for: De er gået sammen for at afsætte Erdogan, hvis popularitet har været støt dalende i senere år. Høj inflation har langsomt udhulet levestandarden. Og senest blotlagde det apokalyptiske jordskælv i februar svaghederne ved at samle for meget magt hos én person. At koalitionen udgør en så broget flok, kan meget vel blive en hæmsko, der mindsker chancen for at formulere en sammenhængende udenrigspolitik - endsige en politik, der bryder med den allerede førte.

Vinder de valget, venter desuden en lang liste af presserende opgaver på Kılıçdaroğlus skrivebord. Hverken geopolitik eller forholdet til EU vil stå øverst blandt punkterne. For tyrkernes valg handler altovervejende om indenrigspolitik. Dagsordenen er tungt lastet med alt fra spørgsmål om demokratiske reformer og korruption til økonomi og migration.

Et skæbnevalg for tyrkerne

Det ligger lige for at kalde det et skæbnevalg, når tyrkerne søndag skal til stemmeurnerne og vælge landets præsident og parlamentsmedlemmer. Valget er da også ladet med symbolik: 2023 er 100-året for Atatürks grundlæggelse af den tyrkiske republik og 20-året for Erdoğan's magtovertagelse.

Flere iagttagere ser valget som en slags belastningsprøve for det tyrkiske demokratis overlevelse, der endda kan få betydning for andre semi-autokratiske styre i verden.

Anført af den 74-årige socialdemokrat Kemal Kılıçdaroğlu vil oppositionen fravriste præsidentembedet nogle af de eksekutive beføjelser, som Erdoğan fik stemt igennem i kølvandet på kupforsøget i 2016. I dets sted vil de styrke parlamentarismen, øge pressefriheden og afpolitisere dommerstanden, der siden forfatningsreformen er blevet udpeget af præsidenten.

Samtidig vil oppositionen tage et opgør med de korrupte samfundsstrukturer, som jordskælvet blotlagde: Erdoğan blev hudflettet af kritikere for at have set gennem fingre med, at jordskælvssikringen i de ramte byer blev foretaget af dubiøse entreprenører, hvis byggeprojekter ikke burde være blevet sikkerhedsgodkendt.

Oppositionen har også kritiseret regeringens håndtering af migration, der hævdes at forværre inflationen. Derfor har de lovet vælgerne at arbejde hårdt for hjemsendelse og normalisere forholdet til Syrien.

En ny tyrkisk migrationspolitik kan få stor betydning for Europa. Tyrkiet har på det område spillet en afgørende rolle for EU, særligt på grund af den *de facto* hedengangne migrationsaftale fra 2016, men også som følge af det store antal tyrkiske migranter, der i disse år søger mod EU.

└ Kontinuitet i Tyrkiets udenrigspolitik?

Efter alt at dømme vil en ny tyrkisk regering føre en mindre konfrontatorisk udenrigspolitik end Erdogan. Nationsalliancen ønsker endda at genstarte forhandlingerne om EU-medlemskab, der længe har været lagt på køl, samt igen følge beslutninger fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Nye tiltag mod at demokratisere landet vil i sig selv bringe Tyrkiet tættere på Europa efter flere års dissonans.

I vejen for de vidtløftige ambitioner står dog flere konkrete dilemmaer: Før Tyrkiet kan gøre sig forhåbninger om et nyt forhold til EU og Vesten, skal stridigheder omkring især Cypern og Grækenland - men til dels også Rusland - løses.

Her er det stærkt tvivlsomt, at en ny regering for eksempel vil droppe målet om en selvstændig stat for de tyrkiske cyprioter. Og hvordan vil Kılıçdaroğlu løse konflikten med Grækenland om lukrative gasfelter i det Ægæiske Hav? Selv med en mere kompromissøgende tilgang til omverdenen, er det svært at forestille sig Tyrkiet normalisere forholdet til USA og EU uden også at imødekomme NATO- og EU-medlemmerne Grækenland og Cypern.

Hvad angår Rusland, har Tyrkiet indtaget en ambivalent rolle i løbet af krigen i Ukraine. På den ene side har Erdogan ageret mægler mellem Rusland og Ukraine og bl.a. forhandlet en aftale om udskibning af korn på plads. Men samtidig er handlen mellem Rusland og Tyrkiet intensiveret, og Erdogan beskyldes af sine vestlige allierede i NATO for at støtte Rusland i at omgå sanktioner. Blokeringen af Sveriges NATO-medlemskab har heller ikke hjulpet på Vestens opfattelse af Tyrkiet, men det ventes dog at ændre sig efter valget uanset udfaldet.

Efter krigens udbrud er Tyrkiets afhængighed af Rusland kun vokset. Den høje inflation, der i oktober nåede et foreløbigt højdepunkt på 85,5 pct., har svækket den tyrkiske lira og medført et øget behov for udenlandsk valuta, som russiske turister og virksomheder gladeligt bidrager til at dække. Afhængigheden af russisk energi er også steget: Sidste måned indviede Rusland en enorm atomreaktor på tyrkisk jord.

Selvom en del af det tætte forhold skyldes gode relationer mellem Putin og Erdoğan, er der ikke udsigt til, at et tyrkisk magtskifte skulle ændre fundamentalt ved tilgangen til Rusland. I lyset af EU's reaktion mod Rusland efter invasionen lader det til at blive en varig knude mellem Tyrkiet og Europa.

Men er Europa klar til et nyt Tyrkiet?

Om Tyrkiet falder i armene på Rusland, afhænger dog især af, hvordan Europa vil agere overfor en eventuel ny tyrkisk regering. Her er det ikke kun Tyrkiets udenrigspolitik, der udgør et åbent spørgsmål. Uvist er også, hvordan Europa vil forholde sig til et tyrkisk magtskifte. For er Europa overhovedet klar til at omfavne et mere venligtsindet Tyrkiet, der vil rykke tættere på EU?

Mange europæiske lande – særligt Grækenland, men også Frankrig og Østrig – har vænnet sig til at have et anstrengt forhold til Tyrkiet. Frankrig ser i stigende grad Tyrkiet som geopolitisk konkurrent i Mellemøsten og Nordafrika, traditionelt franske interessesfærer. Mange medlemslande har også været skeptiske over for Tyrkiets ageren i Vestbalkan og Centralasien – for ikke at tale om det ambivalente forhold til Rusland.

Dertil kommer andre bilaterale stridigheder: Holland, Finland og Sverige er fx blevet kritiseret for eftergivenhed over for den kurdiske terrorbevægelse PKK.

I tillæg til de demokratiske tilbageskred har disse udviklinger for mange lande vist, at Tyrkiet er gået egne veje. Og den vanskelige diskussion om Ukraines EU-medlemskab

understreger også, hvordan forestillingen om at genåbne optagelsesforhandlingerne med Tyrkiet vil kunne få det til at løbe koldt ned ad ryggen på mange europæiske statsledere.

Europa skal ikke forvente at vågne op til et helt nyt Tyrkiet efter valget. Men alligevel vil det være bydende nødvendigt for Europa at formulere en klar politik over for Tyrkiet som en vigtig energipartner, central migrationsrute og medlem af NATO, OECD og G20 – uanset om præsidenten hedder Erdogan eller Kılıçdaroğlu.